

Володимир Білецький

ДОНЕЦЬКЕ ВІДДІЛЕННЯ НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМ. ШЕВЧЕНКА: 1997–2014 РР.

Історія НТШ-Донецьк починає свій відлік з 1997 року, коли в рамках робочої зустрічі голови НТШ в Україні Олега Романіва і керівника науково-видавничої фундації „Український Культурологічний Центр” (м. Донецьк) останній прийняв пропозицію голови НТШ заопікуватися організаційними питаннями створення осередку НТШ на Східній Україні, а саме в Донецьку. 24.05.1997 відбулися Установчі збори відділення, на яких були присутні науковці донецьких вузів та відділення Національної академії наук України. Головою Донецького відділення НТШ було обрано д.т.н., проф. Донецького національного технічного університету Володимира Білецького, вченим секретарем – к.ф.н., професора, керівника Донецького відділення Центру гуманітарної освіти НАН України Ігоря Паська.

За період 1997–2014 рр. малочисельний Донецький осередок НТШ виріс у потужне, офіційно зареєстроване Донецьке відділення НТШ, яке фактично є Південно-Східним Центром НТШ. Судить самі – Донецьке Відділення НТШ зініціювало і організаційно допомогло створенню у Луганську 2-х осередків НТШ – Слобожанського і Луганського. Висунуло і частково зреалізувало ідею створення нового утворення НТШ-Росія (осередки на Кубані та у Воронежі). Сьогодні Донецьке відділення НТШ налічує понад 80 членів. Головний осідок – м. Донецьк,

але члени Донецького НТШ є у Слов'янську, Харкові, Кривому Розі, Києві, Алчевську, інших містах. Донецьке відділення НТШ – це відомі вчені, провідні фахівці регіону з історії, філософії, мовознавства, літературознавства, хімії, медичних наук, гірництва. Специфікою утворення і роботи Донецького НТШ є те, що воно виникло і функціонує при тісній співпраці з базовою ресурсною дослідницько-видавничою громадською організацією „Український культурологічний центр” (УКЦентр). Першочергова увага з самих початків була надана створенню видавничої бази. Тому у 1998 році УКЦентр ініціює заснування невеликого видавництва „Східний видавничий дім”.

Інша ідея, власне розвиток вже пройденого раніше НТШ шляху, але на східному ґрунті – це заснування періодичних видань.

Тут Донецьке відділення НТШ має непересічний успіх. З самих початків свого існування воно підтримало і до сьогодні є організацією-партнером фахового (за списками ВАК України) у галузі економіки, філософії, історії, а нині вже і академічного та наукометричного журналу „Схід”, який виходить регулярно з 1995 року і має вже 127 випусків. Це – вже відоме і авторитетне наукове видання в Україні, яке входить до міжнародних баз даних: Ulrich's Periodicals Directory американського видавництва Bowker, Bielefeld Academic Search Engine (BASE) – пошукової служби (Німеччина), яка є одним з потужних постачальників актуальних даних про наукові публікації європейських вчених; репозитарію та ресурсного центру Philosophy Documentation Center, який забезпечує доступ до наукових матеріалів з прикладної етики, філософії, релігієзнавства та суміжних дисциплін; EBSCO – агрегатора повнотекстових видань, який включає в себе 375 повнотекстових баз даних і понад 350000 електронних книг; РІНЦ (Росія) – міжнародної бібліографічної бази даних; Index Copernicus International S.A. (Польща) – наукової бази

даних; WorldCat – найбільшої у світі бібліографічної бази даних, яка налічує понад 240 млн записів усіх видів творів на 470 мовах світу; Directory of Open Access Journals; (DOAJ) (Швеція) – директорію, що пропонує вільний (безкоштовний) доступ до понад 1500 наукових та академічних журналів в електронному форматі по всіх напрямках.

Другим за хронологією став *Донецький вісник НТШ*, заснований у 2001 р. за ініціативою проф. В.С.Білецького. Нині вийшло друком вже 38 томів вісника, причому відбулася їх диференціація за тематикою і сформовані фахові редакції з: мовознавства, літературознавства, історії, філософії, хімії, медицини, технічних наук. Є спроби поширити діяльність у галузі економіки, біології, фізіології, психології, педагогіки.

У 2001 р. засновано ще одне періодичне видання – збірник *Проблеми сучасного підручника середньої і вищої школи* (ініціатори заснування – канд. пед. наук В.В.Оліфіренко, д.т.н. В.С.Білецький, канд. філос. н. І.Т.Пасько). На 2014 р. вийшло вже 4 числа вісника.

З 1998 року виходить друком серійне видання *Бібліографія науковців Донбасу* – на сьогодні 10 випусків.

У 2004 р. виникла ідея створення *Хроніки Донецького НТШ*, яка втілилася в 2-х випусках – до 10-ліття та 15-ліття Донецького відділення НТШ.

У 2005 р. розпочата серія *Бібліотека журналу „Схід”*. У ній поки що всього 2 видання, але великі перспективи.

Отже, Донецьке відділення НТШ має 6 своїх і спільних з УКЦентром періодичних та серійних видань. Зі своїми редакційними колегами, періодичністю видання, авторським загалом, ареалом розповсюдження тощо.

Інша, надзвичайно важлива справа – мега-проекти. Донецьке відділення НТШ бере участь у одному такому проекті – створенні першої вітчизняної *Гірничої енциклопедії*. Сьогодні над нею працюють близько 150 фахівців у різних куточках України, зарубіжні партнери. Автор ідеї

і керівник проекту – голова НТШ-Донецьк, доктор технічних наук, професор Володимир Білецький. У 2001–2004 роках побачив світ великоформатний 3-томний *Гірничий енциклопедичний словник*. У 2004–2013 роках матеріал було суттєво допрацьовано і випущена друком *Мала гірнича енциклопедія* у 3-х томах. Це ілюстроване видання, перших два томи якого (2004 і 2007 рр.) видано на замовлення Державного комітету телебачення і радіомовлення України (Кабінет Міністрів України) за програмою соціально значимих видань. Робота над енциклопедією дозволила вперше створити національну українську терміносистему у гірництві. Сформована редакція енциклопедії розпочала ряд дочірніх монографічних видань – з історії гірництва у світі і Україні, з окремих галузей – петрографії, мінералогії тощо. Проект *Гірнична енциклопедія* має міжнародну підтримку – від НТШ-Америка, від Краківської Гірничо-Металургійної академії (повний текст т. I був виставлений на найбільшому європейському гірничому порталі <http://www.teberia.pl/>

Крім названих системних проектів Донецьке відділення НТШ приділяє велику увагу глибоким дослідженням у царині окремих наук, окремим проблемним напрямкам. Причому відмінність у діяльності з іншими структурами НТШ, в т.ч. і з Львів-НТШ, у акцентації на роботі з молоддю, приділення великої уваги навчальній літературі для вищих навчальних закладів.

Загальна кількість видавничих одиниць у Донецького відділення НТШ разом з УКЦентром Донецька вже більша 300 позицій, в т.ч. понад 70 з них складають монографії і посібники для вузів. Серед цих видань особливе значення мають:

В галузі гуманітарних наук:

1. Монографія І.Т.Паська та Я.І.Паська *Громадянське суспільство та національна ідея*(1999); І.Т.Паська *Історія. Нація. Особистість. Вибране: історіософські етюди та*

манускрипти, Донецьк: ТОВ „Східний видавничий дім”, 2013. – 424 с.

2. Посібник *Українська та зарубіжна культура* групи авторів (2001);

3. Монографія В.Пірка *Заселення степової України в XVI-XVIII ст.*(1998);

4. Серія видань В.А. Просалової по *Празькій школі*.

5. Серія видань В.О.Соболь з давньої української літератури.

У галузі природничих наук:

1. *Гірничий енциклопедичний словник*, тт. I, II та III (2001, 2002, 2004 рр.), *Мала гірнича енциклопедія*, тт. I, II, III (2004, 2007, 2013 рр.).

2. Серія посібників з дисциплін *Фізика і хімія горючих копалин, Історія гірництва, Збагачення корисних копалин* (у т.ч. і з грифом Міносвіти України – 2004–2013 рр.).

Надзвичайну увагу Донецьке НТШ приділяє „присутності” в інтернеті. Ми цілком поділяємо вислів з авторитетної аналітичної газети „Дзеркало тижня”: „якщо сьогодні тебе немає в інтернеті – тебе немає ніде”. НТШ-Донецьк представлений на ряді відомих порталів наукових бібліотек, аналітики. Так у 2002 році НТШ-Донецьк зареєстровано як регіональний «Аналітичний центр» на всеукраїнському сайті «Аналітичні центри України» <http://www.intellect.org.ua/>, у 2005 р. – на кримському порталі <http://ukrlife.org/main/tribuna/tribuna.htm/>, у 2006 р. – на новому аналітичному порталі <http://experts.sn.ua/>, який об’єднує близько 5000 експертів в Україні. Давня співпраця поєднує нас з порталом-бібліотекою <http://ruthenia.info/>. Нарешті, на сторінках Української віртуальної Енциклопедії – УкрВікі – нами надруковано понад 15000 статей. Журнал «Схід» має свій сайт українською, англійською та російською мовами: <http://journals.uran.ua/index.php/1728-9343>. На цих та інших інтернет-сайтах загалом надруковано практично всі книги, які були випущені Донецьким Відділенням НТШ

та УКЦентром та майже 80% статей періодичних видань. Загалом це біля 1500 друкованих аркушів наукової, науково-довідкової інформації у всіх галузях знань.

Таким чином, Донецьке відділення НТШ завдяки своїй праці і внеску у науковий та культуротворчий процес, є на Сході України впливовою науковою громадською організацією і фактично виконує роль Південно-Східного Центру Наукового Товариства ім. Шевченка.